

УДК 347.74

Усік Дмитро Анатолійович –
Магістр права

Dmytro A. Usik –
Master of Laws

Інститут істотного порушення договору за Конвенцією Організації Об'єднаних Націй «Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів» від 11 квітня 1980 року

Стаття присвячена аналізу інституту істотного порушення договору за Конвенцією Організації Об'єднаних Націй "Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів" від 11 квітня 1980 року. Досліджено матеріали правозастосовної практики з питання застосування категорії "істотне порушення" та пов'язаних із нею понять, проаналізовано погляди зарубіжних вчених на можливі шляхи подолання прогалів та уніфікації тлумачення неоднозначних понять вищевказаного інституту.

Ключові слова: істотне порушення, Конвенція Організації Об'єднаних Націй "Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів", міжнародний договір купівлі-продажу товарів, розірвання договору, доктрина міжнародного приватного права, прогалина у праві.

Статья посвящена анализу института существенного нарушения договора по Конвенции Организации Объединенных Наций "О договорах международной купли-продажи товаров" от 11 апреля 1980 года. Исследованы материалы правоприменительной практики по вопросу применения категории "существенное нарушение" и связанных с ней понятий, проанализированы взгляды зарубежных ученых на возможные пути преодоления пробелов и унификации толкования неоднозначных понятий вышеупомянутого института.

Ключевые слова: существенное нарушение, Конвенция Организации Объединенных Наций "О договорах международной купли-продажи товаров", международный договор купли-продажи товаров, расторжение договора, доктрина международного частного права, пробел в праве.

D.A. Usik Institute of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods of April 11, 1980

The article focuses on the analysis of the institute of fundamental breach of contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods of April 11, 1980. The article includes analysis of the case law on application of the category "fundamental breach" and concepts related thereto along with examination of the views of foreign scholars on possible ways of overcoming gaps and unifying interpretation of ambiguous concepts of the aforementioned institute.

It was found that the category of fundamental breach of contract consists of two main components – detriment and foreseeability. The former grants injured party with the right to avoid contract without applying other remedies. To the contrary, the latter protects a party in breach from malevolent behavior of the injured party as well as prevents parties from termination of their contractual relations.

In principle, the category of fundamental breach vaguely defined by the Convention. There are neither explicit definitions nor clear criteria given by the Convention for applying fundamental breach and consequences thereof. Academic community mainly criticizes such an approach, however, particular scholars mention the complexity of international commercial relations which justifies the absence of clear rules.

At the same time there is no unity among scholars and practitioners in terms of overcoming particular gaps (e.g. the moment when foreseeability component should be applied) or defining concrete definitions (e.g. the detriment itself).

The article also provides possible criteria for determining whether a breach of a contract should be deemed as fundamental or not.

Keywords: *fundamental breach, United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, contract for the international sale of goods, termination of a contract, doctrine of private international law, gap in law.*

Постановка проблеми. Конвенція Організації Об'єднаних Націй "Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів", укладена у Відні 11 квітня 1980 року (далі також – Віденська Конвенція 1980 року, Конвенція), попри майже 40 років дії й на сьогодні є об'єктом наукових дискусій. Серед норм та інститутів Конвенції, одним із найбільш проблематичних є інститут істотного порушення договору. І навіть зважаючи на великий обсяг наукової літератури, а також значну кількість рішень державних судів та арбітражів, науковці по-різному тлумачать норми даного інституту, а юристи-практики застосовують їх неоднаково, спричиняючи складність та заплутаність у правозастосуванні, і у результаті призводить до неоднозначної судової практики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед українських вчених, які досліджували поставлену проблему зокрема та проблемні питання Конвенції загалом варто зазначити І. А. Діковську, В. І. Кисіля, А. С. Довгерта, Т. С. Ківалову. Серед зарубіжних учених варто виділити Ендрю Баб'яка (Andrew Babiak), Леонардо Граффі (Leonardo Graffi), Роберта Коха (Robert Koch), Ченгвея Лю (Chengwei Liu), праці яких присвячені власне проблемам інституту істотного порушення договору та їх можливим вирішенням.

Невирішені раніше проблеми. В українській доктрині міжнародного приватного права вказана проблематика не висвітлена на належному рівні, у свою чергу зарубіжна наукова спільнота перебуває у пошуках однозначного вирішення вищевказаних проблем. Тому, необхідно провести аналіз, узагальнення та систематизацію поглядів зарубіжних вчених для подальшого їх використання в українській правовій доктрині, а також навести можливі шляхи вирішення існуючих проблем.

Метою цієї статті є висвітлення та систематизація напрацювань вчених та практиків щодо поставленої проблеми, належне дослідження інституту істотного порушення

договору та існуючої судової практики, а також узагальнення матеріалів досліджень у даній сфері.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна приватна торгівля складає основну частину світової економіки та міжнародних економічних зв'язків. Зважаючи на надзвичайну важливість та складність даних відносин, їх правове регулювання здійснюється, зокрема, завдяки уніфікованим нормативно-правовим актам. Одним із найбільш вагомих документів є Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів, укладена у Відні 11 квітня 1980 року. Учасниками Віденської Конвенції 1980 року є 89 країн [1], а зважаючи на принципи побудови Конвенції, її дія поширюється на набагато більшу кількість країн¹. Значимість Конвенції підтверджується безліччю наукових статей, дисертацій, монографій, коментарів та конференцій, присвячених її нормам та природі, а також більше 3000 рішень судів різних країн світу [2]. Окремий інтерес у науковців та практиків викликає інститут істотного порушення договору як основної підстави для застосування права на розірвання договору, а саме, її особливостям та проблемам тлумачення та застосування.

Як вказує Ульріх Магнус (Ulrich Magnus) Віденська Конвенція 1980 року враховує суворі наслідки одностороннього розірвання договору. З цієї причини Конвенція передбачає досить далекосяжні та суворі вимоги до цього засобу захисту. Зокрема, право на розірвання договору надається лише у випадку, якщо інша сторона вчинила достатньо серйозне – "*істотне*" – порушення. Просте порушення контракту не дає право потерпілій стороні розірвати договір. Ця концепція Віденської Конвенції 1980 року призвела до того, що як суди, так і науковці прийшли до висновку, що розірвання договору в рамках Конвенції є засобом *ultima ratio* (останньої інстанції) або засобом, що не може бути легко наданий.[3]

¹ Відповідно до ч. 1 ст. 1 Конвенції, вона застосовується до договорів купівлі-продажу товарів між сторонами, як і тоді, коли місця здійснення господарської діяльності яких

знаходяться в державах-учасниках Конвенції, так і якщо норми міжнародного приватного права призводять до застосування права держави-учасниці Конвенції.

Досліджуючи право на розірвання договору як спосіб захисту порушених прав із договору міжнародної купівлі-продажу товарів за Віденською Конвенцією 1980 року у першу чергу необхідно звернути увагу саме на категорію "істотне порушення" як основної підстави для розірвання договору, а також на особливе розуміння даної категорії Конвенцією.

Так, відповідно до ст. 25 Віденської Конвенції 1980 року, порушення договору, допущене однією із сторін, є істотним, якщо воно тягне за собою таку шкоду для іншої сторони, що остання значною мірою позбавляється того, на що вона мала право розраховувати на підставі договору [4]. Дане положення, а точніше – перша половина тексту ст. 25, встановлює універсальне правило, сприйняте системами законодавства багатьох країн світу, зокрема і України².

Водночас, вже згадана особливість розуміння категорії "істотне порушення" викладена у другій половині ст. 25 Віденської Конвенції 1980 року. Так, порушення не вважається істотним, коли сторона, що порушила договір, не передбачала такого результату (*шкоди для потерпілої сторони, за якої вона значною мірою позбавляється того, на що вона мала право розраховувати на підставі договору*), і розумна особа, що діє в тій самій якості за аналогічних обставин, не передбачала б його.[4]

З вище наведеної норми зрозуміло, що істотне порушення складається із двох компонентів. Перший компонент – значна шкода, завдана потерпілій стороні (в англійській версії Конвенції застосовується словосполучення "detriment") – який власне і надає порушенню договору характеристики "істотне". Однак, перший компонент істотного порушення обмежений другим – передбачуваністю наслідків (в англійській мові іменується як "foreseeability component" або "foreseeability"). На перший погляд, правило, встановлене другим компонентом істотного порушення, може здатися таким, що обмежує право потерпілої сторони на захист своїх порушених прав – права на розірвання договору. Однак, як вказує Пітер Хубер (Peter Huber), найбільш характерною особливістю системи засобів правового захисту в рамках Віденської Конвенції 1980 року є те, що

вона спрямована на збереження договору, а отже, уникнення необхідності його розірвання, настільки, наскільки це можливо.[5]

Зважаючи на вказане, при дослідженні категорії "істотне порушення" як підстави для розірвання договору необхідно встановити критерії "істотності" порушення, а також визначити поняття "передбачуваність" та "розумна особа, що діє в тій самій якості за аналогічних обставин" як умови для наявності істотного порушення.

Питання характеру істотного порушення договору міжнародної купівлі-продажу товарів залишилось поза увагою Віденської Конвенції 1980 року, окрім загального правила ст. 25. Конвенція не надає ні визначення істотного порушення, ні чітких критеріїв щодо визначення істотності порушення.

Положення ст. 25 Конвенції було піддано критиці, оскільки воно не дає чіткого визначення істотного порушення. Віденська Конвенція 1980 року навіть не наводить приклад того, що може бути істотним порушенням для цілей її застосування, а просто надає загальні інструкції щодо тлумачення [6]. У свою чергу Ендрю Баб'як, аналізує коментар розробників Конвенції: "... визначення того, чи є шкода істотною, має бути здійснено з огляду на обставини кожної, наприклад, ціну договору, майнову шкоду, заподіяну порушенням договору" – та резюмує, що укладачі просто зробили слово "шкода" синонімом майнової шкоди, або упущеної вигоди, і що визначення істотного порушення повинно здійснюватися окремо в кожному конкретному випадку [7]. Дана думка видається слушною зокрема і через те, що склад розробників та склад учасників Віденської Конвенції 1980 року є мультинаціональним та, природно, перебуває на стику різних правових систем. Зважаючи на це, розробники прийняли, на нашу думку, виважене рішення залишити тлумачення категорії "істотне порушення" на розсуд державних судів та міжнародних комерційних арбітражів. Тобто, визначення "істотності" того чи іншого порушення залежить від національного права та є завданням безпосередньо складу суду, який розглядає відповідну справу.

² Поняття істотного порушення міститься у а. 2 ч. 2 ст. 651 Цивільного кодексу України.

Зарубіжна судова практика стосовно питання визначення "істотності" порушення договору представлена у Довіднику судової практики за Віденською Конвенцією 1980 року (UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods), який був підготовлений, опублікований та систематично оновлюється Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (далі також – Довідник конвенції 1980 року).

У різних випадках судами було визначено, що повне невиконання основного договірної обов'язку є істотним порушенням договору, якщо сторона не має обґрунтування для утримання від його виконання. Однак, якщо остаточно не виконана лише незначна частина договору (наприклад, не здійснюється одна поставка з кількох), невиконання є простим, не істотним порушенням договору. Так, наприклад, прострочення виконання саме по собі не є істотним порушенням договору. Тільки тоді, коли час виконання є надзвичайно важливим тому, що договір укладений у такий спосіб, або через очевидні обставини (наприклад, сезонні товари), це порушення є істотним. Що стосується поставки товарів, які не відповідають умовам договору, то, за загальним правилом, суди не визнавали таку порушення істотним.[8]

З іншого боку, якщо невідповідні умовам договору товари не можуть бути використані або перепродані у розумний спосіб, таке порушення є істотним та дає потерпілій стороні право заявити про розірвання договору. Аналогічно було вирішена ситуація, коли товари зазнали серйозного та непоправного дефекту, хоча все ще були до певної міри корисними (наприклад, квіти, які мали цвісти ціле літо, однак цвіли лише його частину). Суди вважали порушення істотним без посилання на можливі альтернативні способи використання або перепродажу покупцем, коли товар мав значні дефекти, та, водночас, були необхідні для виготовлення інших товарів.[8]

Українській судовій практиці також знайоме істотне порушення договорів міжнародної купівлі-продажу товарів. Так, Господарський суд міста Києва у рішенні від 11 вересня 2014 року у справі № 910/25186/13³

визнав істотним порушенням договору непоставку продавцем-відповідачем 16 тонн товару (із 20)[9]; Господарський суд Івано-Франківської області у рішенні від 14 травня 2015 року у справі № 909/365/14 [10] також визнав істотним порушенням договору непоставку товару продавцем-відповідачем, однак також із урахуванням того, що покупець-позивач у порядку, передбаченому договором здійснив оплату товару у розмірі 80 % (аналогічний висновок міститься у рішенні Господарського суду міста Києва від 26 червня 2013 року у справі № 5011-62/2295-2012 [11]); Господарський суд Івано-Франківської області у рішенні від 26 січня 2016 року у справі № 909/404/13 визнав істотним порушенням договору несплату покупцем-відповідачем поставленого продавцем-позивачем товару [12]. Водночас, заради справедливості необхідно вказати, що у наведених рішеннях українських судів не була обґрунтована "передбачуваність", яка є основною вимогою Віденської Конвенції 1980 року щодо звернення потерпілою стороною до істотного порушення.

Зважаючи на наведену зарубіжну та вітчизняну практику можна прийти до висновку, що "істотність" порушення залежить від, по-перше, ваги зобов'язання, яке було порушене; по-друге, обсягу невиконання зобов'язання (обсягу непоставленого товару або несплати за поставку товару); по-третє, строку прострочення виконання зобов'язання. Проте, у підсумку, навіть при наявності підстав для визнання порушення істотним, судам необхідно визначати, чи дійсно потерпіла сторона внаслідок порушення була значною мірою позбавлена того, на що вона мала право розраховувати на підставі договору. Тобто, з наведеного вище випливає, що однозначного тлумачення категорії "істотне порушення" немає як у вітчизняній, так і зарубіжній практиці.

Наступним елементом застосовності категорії "істотне порушення" є "передбачуваність". Елемент передбачуваності є "фільтром" і, якщо буде доведено відсутність "передбачуваності", це позбавить потерпілу сторону можливості апелювати до істотного порушення договору. Тобто, порушник, будь то продавець або покупець, може уникнути

³ Архів Господарського суду міста Києва, 2014. – Справа № 910/25186/13.

визнання порушення істотним та застосування його наслідків, довівши, що він не передбачав негативного результату, або що розумна людина не могла його передбачити.[13]

Доказування "передбачуваності" за ст. 25 Віденської Конвенції 1980 року лежить на стороні-порушнику: ця сторона повинна довести, що вона не передбачала суттєвого збиткового впливу її порушення, а також, що розумна особа такого ж роду в тих же обставинах не могла передбачити такий ефект.[8]

Як вказує Роберт Кох (Robert Koch), "передбачуваність" залежить від усіх відповідних обставин справи, включаючи переговори та будь-яку практику, встановлену між сторонами. Наприклад, якщо сторони передбачали, що виконання повинно бути здійснене в точний час, або якщо покупець повідомив продавця про те, що він повинен мати товар до певної дати для виконання своїх зобов'язань перед третіми особами, продавець не може стверджувати в захисті, що він не знав про те, що його невиконання вчасно призвело б до істотного збитку для покупця.[8]

Невирішеним у питанні "передбачуваності" залишається питання моменту, з якого сторона-порушник повинна була передбачити наслідки порушення. Так, як зазначає один з розробників Конвенції Джон Хоннольд (John O. Honnold), хоча Віденська Конвенція 1980 року і не визначає момент, з якого повинна наставати "передбачуваність" порушника, однак, такий момент не може бути близьким у часі до моменту порушення зобов'язання, оскільки принцип передбачуваності означає можливість порушника надати особливу увагу дрібним деталям виконання, важливість яких він не міг би очікувати [15]. На противагу даній позиції, Майкл Вілл (Michael Will) пропонує дотримуватися менш жорсткого підходу, який може сприяти пошуку арбітрами та суддями більш збалансованих рішень у конкретних випадках [16]. Тобто, Віденська Конвенція 1980 року залишає дане питання на розсуд суду, що, на нашу думку, є виправданим зважаючи на специфіку та особливість справ у сфері міжнародної торгівлі.

Звертаючись до поняття "розумна особа, що діє в тій самій якості за аналогічних обставин", Ендрю Баб'як (Andrew Babiak) вказує,

що "розумна людина" може розглядатися як розумний торговець. Розумний торговець, таким чином, охоплюватиме всіх торговців, які задовольняють стандарти своєї сфери торгівлі і які не є інтелектуально або професійно некомпетентними. Фраза "того ж виду" відноситься до торговця в тому ж бізнесі, який виконує ті ж самі функції або операції, що й сторона-порушник. Вимога про те, що розумний торговець діє "в тих самих обставинах", відноситься до ринкових умов, як регіональних, так і світових.[7]

Висновки. Інститут істотного порушення договору за Віденською Конвенцією 1980 року характеризується подвійною структурою, мета якої захистити права потерпілої сторони і, водночас, справедливо обмежити її право на розірвання договору, що розглядається конвенцією засобом захисту останньої інстанції. Дана особливість притаманна Конвенції загалом та інституту істотного порушення договору зокрема, оскільки першочерговими цілями Конвенції є дотримання сторонами принципу добросовісності та забезпечити стійкість економічних зв'язків зберігши договірні відносини сторін.

На підставі проведеного аналізу наукових та правозастосовних джерел та матеріалів можна резюмувати, що Віденська Конвенція 1980 року багато у чому надає свободу тлумачення державним судам та міжнародним комерційним арбітражам, надаючи у тексті лише загальні правила або орієнтири вирішення справ. Таке рішення розробників Конвенції було зумовлене неоднорідним складом її потенційних держав-учасниць, зокрема держав Континентальної та Англосаксонської правових сімей, які вирішують однакові питання в зовсім різний спосіб. Створення нових норм на рівні Конвенції було можливим, але не сприяло б розвитку міжнародних економічних відносин, що є метою Конвенції.

З наведеного вище випливає, що однозначного тлумачення категорії "істотне порушення" немає як у вітчизняній, так і зарубіжній доктрині й практиці. Отже, наукова спільнота та судді неоднозначні у вирішенні спорів, що практично не дає можливості виділити однозначні та загальноновизнані критерії для визначення категорії "істотне порушення" або пов'язаних із нею.

Узагальнено можна підсумувати, що, концептуально, "істотність" порушення може залежати від декількох обставин: вага зобов'язання, яке було порушене, тобто чи було це зобов'язання основним чи другорядним; обсяг невиконання зобов'язання – обсяг непоставленого товару або несплати за поставку

товару; строк прострочення виконання зобов'язання. Дані обставини можуть існувати як одночасно, так і окремо одна від одної.

Список використаних джерел:

1. Status of United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods [Електронний ресурс] // United Nations Commission on International Trade Law – Режим доступу : http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html.
2. CISG DATABASE [Електронний ресурс] // Pace Law School Institute of International Commercial Law. – 2014. – Режим доступу : <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/digest-cases-toc.html>.
3. Magnus U. The Remedy of Avoidance of Contract Under CISG - General Remarks and Special Cases / U. Magnus // Journal of Law and Commerce. – 2005. – No. 25. – Pp. 423–436.
4. Про договори міжнародної купівлі-продажу товарів: Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 11 квітня 1980 р. [Електронний ресурс] // Офіційна інтернет-сторінка Верховної Ради України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003.
5. Huber P. CISG – The Structure of Remedies / P. Huber // The Convention on the International Sale of Goods. The 25th Anniversary: Its Impact in the Past; Its Role in The Future", German Society of Comparative Law, Private Law Division, Conference (22-24 September 2005). – 2005. – Pp. 14-34.
6. Graffi L. Case Law on the Concept of "Fundamental Breach" in the Vienna Sales Convention [Електронний ресурс] / L. Graffi // International Business Law Journal. – № 3. – 2003. – Pp. 338-349 – Режим доступу : <https://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/graffi.html>.
7. Babiak A. Defining "Fundamental Breach" Under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods / A. Babiak // Temple International and Comparative Law Journal. – 1992. – No. 6. – Pp. 113–143.
8. Архів Господарського суду міста Києва, 2014. – Справа № 910/25186/13.
9. Архів Господарського суду Івано-Франківської області, 2015. – Справа № 909/365/14.
10. Архів Господарського суду міста Києва, 2013. – Справа № 5011-62/2295-2012.
11. Архів Господарського суду Івано-Франківської області, 2016. – Справа № 909/404/13.
12. Liu C. The concept of fundamental breach: Perspectives from the CISG, UNIDROIT Principles and PECL and case law [Електронний ресурс] / C. Liu // Pace Law School CISG Database. – 2005. – Режим доступу : <https://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/liu8.html#cci>.
13. UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods [Електронний ресурс] // Publishing and Library Section, United Nations Office at Vienna. – 2016. – 593 p. – Режим доступу : http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG_Digest_2016.pdf.
14. Koch R. The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods / R. Koch // Kluwer Law International. – 1998. – No. 1. – Pp. 177–354.
15. Honnold J. Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention / J. O. Honnold. – Hague : Kluwer Law International, 1999. – 748 p.
16. Bianca C. Commentary on the International Sales Law: The 1980 Vienna Sales Convention / C. Bianca, M. Bonell. – Milan : Giuffrè, 1987. – 886 p.

References:

1. Status of United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods [Elektronnyi resurs] // United Nations Commission on International Trade Law – Rezhym dostupu : http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html.
2. CISG DATABASE [Elektronnyi resurs] // Pace Law School Institute of International Commercial Law. – 2014. – Rezhym dostupu : <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/digest-cases-toc.html>.
3. U. Magnus, The Remedy of Avoidance of Contract Under CISG - General Remarks and Special Cases / U. Magnus // Journal of Law and Commerce. – 2005. – No. 25. – Pp. 423–436.
4. Pro dohovory mizhnarodnoi kupivli-prodazhu tovariv: Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii vid 11 kvitnia 1980 r. [Elektronnyi resurs] // Ofitsiina internet-storinka Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003.
5. P. Huber, CISG – The Structure of Remedies / P. Huber // The Convention on the International Sale of Goods. The 25th Anniversary: Its Impact in the Past; Its Role in The Future", German Society of Comparative Law, Private Law Division, Conference (22-24 September 2005). – 2005. – Pp. 14-34.
6. L. Graffi, Case Law on the Concept of "Fundamental Breach" in the Vienna Sales Convention [Elektronnyi resurs] / L. Graffi // International Business Law Journal. – No. 3. – 2003. – Pp. 338-349 – Rezhym dostupu : <https://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/graffi.html>.
7. A. Babiak, Defining "Fundamental Breach" Under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods / A. Babiak // Temple International and Comparative Law Journal. – 1992. – No. 6. – Pp. 113–143.
8. Arkhiv Hospodarskoho sudu mista Kyieva, 2014. – Sprava No. 910/25186/13.
9. Arkhiv Hospodarskoho sudu Ivano-Frankivskoi oblasti, 2015. – Sprava No. 909/365/14.
10. Arkhiv Hospodarskoho sudu mista Kyieva, 2013. – Sprava No. 5011-62/2295-2012.
11. Arkhiv Hospodarskoho sudu Ivano-Frankivskoi oblasti, 2016. – Sprava No. 909/404/13.
12. C. Liu, The concept of fundamental breach: Perspectives from the CISG, UNIDROIT Principles and PECL and case law [Elektronnyi resurs] / C. Liu // Pace Law School CISG Database. – 2005. – Rezhym dostupu : <https://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/liu8.html#cci>.
13. UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods [Elektronnyi resurs] // Publishing and Library Section, United Nations Office at Vienna. – 2016. – 593 p. – Rezhym dostupu : http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG_Digest_2016.pdf.
14. R. Koch, The Concept of Fundamental Breach of Contract under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods / R. Koch // Kluwer Law International. – 1998. – No. 1. – Pp. 177–354.
15. J. Honnold, Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention / J. O. Honnold. – Hague : Kluwer Law International, 1999. – 748 p.
16. C. Bianca, Commentary on the International Sales Law: The 1980 Vienna Sales Convention / C. Bianca, M. Bonell. – Milan : Giuffrè, 1987. – 886 p.